

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo
postmottak@bld.dep.no

Vår ref.: RPU
Vår dato: 15.10.16
Deres ref.: 15/3712
Deres dato: 31.08.2016

Høringsuttalelse – Forslag til ny lov om omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere (omsorgssenterloven)

Vi viser til Barne- og likestillingsdepartementets høringsbrev datert 31.08.16 hvor det bes om høringsinstansenes syn på forslaget til ny lov om omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere (omsorgssenterloven).

Jussformidlingen stiller seg i all hovedsak negativ til forslaget til ny lov om omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år, og mener forslaget bør forkastes. Etter vårt syn vil forslaget medføre en rekke innstramninger med negativ betydning for tilbudet de enslige mindreårige asylsøkerne mottar. Dette er blant annet forslag om lavere krav til bemanning, større avdelinger, samt lavere krav til kompetanse hos de ansatte i omsorgssentrene, lavere krav til fysisk utforming og materiell standard, ikke krav til enerom, ikke krav til egne utearealer til lek og fritid, og mulighet for å flytte barnet over til mottak etter fylte 15 år.

Jussformidlingen anerkjenner at det er utfordrende å håndtere variasjoner i strømmen av enslige mindreårige asylsøkere til Norge. Imidlertid mener vi det vil være svært uheldig og diskriminerende overfor denne gruppen at tilbudet ikke lenger skal være en del av barnevernet, men i stedet bygge på en barnefaglig og flyktningefaglig standard, slik departementet foreslår.

Jussformidlingen er bekymret for om endringen vil innebære et svakere rettsvern for gruppen enslige mindreårige asylsøkere, slik at barnas omsorgsbehov ikke blir møtt. Jussformidlingen stiller også spørsmålstegn ved hvordan hensynet til forutberegnelighet vil bli ivaretatt med et mer fleksibelt regelverk som åpner for store variasjoner i tilbudet avhengig av asyltilstrømning. Hensynet til forutberegnelighet/kontinuitet ivaretas etter Jussformidlingens syn heller ikke i relasjon til plassering og flytting av barn til EMA-mottak ved fylte 15 år, da vurderingen og momentene departementet foreslår er lite konkrete.

Departementets forslag reduserer tilbudet til de enslige mindreårige asylsøkerne og etterlater et for stort spillerom til å redusere tilbudet til denne gruppen når pågangen med flyktningbarn

overstiger det man forventer. Argumentet om at det er behov for mer fleksibilitet kan slik Jussformidlingen ser det ikke veie tyngre enn hensynet til barnets beste og hensynet til rettssikkerhet. Vi vil i det følgende begrunne våre standpunkt.

Enslige mindreårige asylsøkeres rett til omsorg og beskyttelse

Barns rett til omsorg og beskyttelse er en grunnleggende menneskerett og anses som en overordnet menneskerettlig forpliktelse. For at et barn skal utvikle seg til selvstendig voksne individer med integritet og empati, kreves beskyttelse, god omsorg og respekt fra voksne. Barns rett til omsorg må anses som et kjernelement i Grunnloven § 104 tredje ledd. Integritetsvernet etter EMK artikkel 3 og artikkel 8 omfatter også en rett til omsorg. Retten til omsorg fremkommer likevel mest direkte i barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 2.

Norge har etter barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 2 plikt til å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel, og barna har etter artikkel 27 rett til en tilfredsstillende levestandard. Etter barnekonvensjonen artikkel 19 har alle barn rett til beskyttelse mot overgrep og omsorgssvikt.

Etter diskrimineringsforbudet i barnekonvensjonen artikkel 2 har asylsøkende barn rett til å bli behandlet på linje med norske barn. Barnekomitéen uttalte i General Comment nr. 6 at barnekonvensjonens artikkel 2 «prohibits any discrimination on the basis of the status of a child (...) as being a refugee, asylum-seeker or migrant». Når en ser denne uttalesen i lys av overskriften «Non-discrimination» er det klart at oppholdsstatus kan utgjøre et diskrimineringsgrunnlag.¹

Lovforslaget bygger etter vår oppfatning på en virkelighetsforståelse Jussformidlingen ikke kjenner seg igjen i med tanke på barnas situasjon og bakgrunn. Vi er sterkt kritiske til at departementet i dette arbeidet fremstiller flyktningbarn som bedre stilt enn norske barnevernsbarn og rettferdiggjør lovforslaget, og dermed en forskjellsbehandling av enslige flyktningbarn versus norske barnevernsbarn, ved å blant annet vise til litteratur på feltet som «understreker at flyktningbarn ikke må tilskrives en offerrolle, at disse barna gjerne er både sterke og selvstendige, og at de nettopp derfor blir utpekt til å reise alene». Det vises i samme avsnitt videre til at «enkelte forskere har uttalt at vi legger en norsk forståelse til grunn i arbeidet, og dette til tider kan bidra til en stakkarsliggjøring av enslige mindreårige asylsøkere.»² Jussformidlingen stiller seg sterkt kritiske til en slik vinkling og mener departementet ikke må miste av synet at det er tale om barn under 15 år som kommer til Norge på ulike vis uten foreldre.

I tillegg vet vi at en stor andel av barna bærer med seg alvorlige livshendelser, enten fra krig, en uholdbar omsorgssituasjon i hjemlandet, en farefull flukt eller fra en kombinasjon av disse. Som det blir vist til i høringsnotatet har en stor andel av disse barna alvorlige symptomer på

¹ FNs barnekomités General Comment nr. 6, avsnitt 18.

² Høringsnotat 300816 (L)(465474) s. 5-6.

posttraumatiske stresslidelser, angst og depresjon.³ Mange av barna er i en livskrise og har behov for trygghet og ro til å bearbeide følelser knyttet til flukt og andre vanskelige opplevelser som vold, seksuelle overgrep og/eller krigshandlinger. Jussformidlingen mener en sentral forutsetning for å gi barna optimal omsorg og beskyttelse er tilgang til voksnepersoner som innehar nødvendig kompetanse og gode fysiske forhold.

Jussformidlingen ser ikke noen grunn til å skille mellom tilbuddet asylbarn og norske barn tilbys omsorg i regi av barnevernet. I 2004 bemerket FNs barnekomité overfor Norge bekymring vedrørende omsorgssituasjonen for enslige mindreårige asylsøkere. Komitéen oppfordret Norge til å bedre omsorgen i asylmottak med hensyn til ressurser og bemanning, slik at den ble hevet til samme nivå som for barn i institusjoner under barnevernet.⁴ Dette resulterte i at omsorgsansvaret ble overført fra UDI til barnevernet for bedre å imøtekomm de særlige behovene for omsorg og oppfølging som denne gruppen med asylsøkere har,⁵ og barnevernloven kapittel 5A ble vedtatt som en følge av dette i 2008. Da loven ble vedtatt mente departementet at omsorgstilbuddet naturlig hørte hjemme i barnevernloven:

«Det er etter departementets syn viktig å sikre at enslige mindreårige asylsøkere får et likeverdig omsorgstilbud ved omsorgssenteret som det andre barn som ivaretas av barnevernet får etter dagens bestemmelser i barnevernloven. Departementet foreslår derfor at de rettslige rammene for senteret skal være de samme som for de ordinære barneverninstitusjonene.»⁶

Jussformidlingen anser dagens lovforslag som et skritt tilbake og mener forslaget vil kunne stride mot tilrådningene FNs barnekomité tidligere har kommet med overfor Norge. I tillegg er forslaget i direkte motstrid til departementets tidligere standpunkt i saken hva gjelder behandlingen av enslige mindreårige asylsøkere.

Familiebaserte botilbud

Jussformidlingen er positiv til departementets forslag om familiebaserte botilbud, der enslige mindreårige asylsøkere under 12 år kan bosettes i familier mens de venter på behandlingen av sin asylsøknad. Dette er en god tanke, men slik Jussformidlingen ser det vil familiebaserte botilbud være vanskelig å realisere per i dag grunnet manglende tilgang til fosterhjem.

Flytting av barn fra omsorgssentrene til EMA-mottak

Når det gjelder flytting av barn fra omsorgssentrene til EMA-mottak mener vi hovedregelen bør være at barn som fyller 15 år mens de oppholder seg på et omsorgssenter i påvente av opphold, ikke skal flyttes med mindre det vil være til barnets beste. En flytting vil kunne være uheldig og påføre barnet en unødvendig belastning.

³ Ibid s. 5.

⁴ FNs barnekomité, Concluding Observations: Norway (2005), avsnitt 42.

⁵ Ot.prp. nr. 28 (2007-2008) s. 14-17.

⁶ Ibid s. 7.

Oppsummering

Spørsmålet om omsorgssituasjonen for asylsøkende barn, og barnevernets rolle med hensyn til denne gruppen, har lenge vært et tema i den politiske debatten. Jussformidlingen mener at barnevernet bør ha omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere og understrekker viktigheten av at denne gruppen barn har samme kvalitet på tilbudet som barn i barneverninstitasjoner. Et godt tilbud den første fasen barna bor i Norge vil kunne bidra til å forebygge både utvikling av psykiske lidelser og rekruttering til kriminelle og radikaliserte miljøer, samt bidra til en god og trygg livssituasjon og oppvekst i Norge, eller en best mulig retur til hjemlandet.

Jussformidlingen stiller seg kritiske til lovforslaget og mener departementet i for liten grad hensyntar at enslige mindreårige asylsøkere er en spesielt sårbar og utsatt gruppe, når det foreslås endringer der barna får et systematisk dårligere tilbud enn barn som er under barnevernets omsorg. Lov om barnevernstjenester gir disse barna et sterkere vern. Blant annet stilles det krav til materiell standard på bo- og omsorgstilbudet, tilsyn, personaltetthet og barnefaglig kompetanse. Departementets forslag vil ikke på noen måte bidra til å sikre denne tryggheten og forutsigbarheten som barn trenger og har rett på.

Forslaget til ny lov er begrunnet i behovet for en mer fleksibel lov med tanke på varierende tilstrømning av enslige mindreårige asylsøkere. Slik Jussformidlingen ser det gir gjeldende barnevernlov allerede rom for å tilpasse omsorgstilbudet etter målgruppe. Derfor er det etter vårt syn ikke behov for en ny lov.

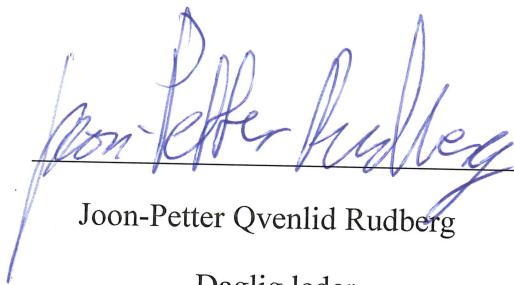
Karsten Olav Aarestrup

Leder for Markedsgruppen

Maria I. Kopsova

Leder for rettspolitisk utvalg

Joon-Petter Qvenlid Rudberg

Daglig leder